

Buenos Aires a la catalana

De cop em sembla que tot lliga, que els vincles entre els creadors d'aquí i d'allà es fan sols

Foto: Eva Piquer

-La feria es un despelote.

-Las charlas están bien, pero para comprar libros hay cola.

Caço la conversa a Eterna Cadencia (<https://www.eter nacadencia.com.ar/>), la llibreria que tinc a la cantonada de l'hotel i que aquests dies esdevindrà un dels meus llocs segurs. Mitja hora més tard, un llibreter de vell de les paradetes de davant de la fira em dirà: "Acá hay libros más lindos

y más baratos".

Tot i els intents autòctons de retenir-me fora del recinte, creuo l'avenida Santa Fe i entro a la Feria del Libro (<https://www.el-libro.org.ar/>). Imagineu-vos els pavellons i expositors típics d'una fira de mostres, la moqueta (vermella) que ja només perdura en espais d'aquesta mena, l'estètica cridanera dels salons comercials que no pretenen guanyar cap premi de disseny. Imagineu-vos tot això, però a l'engròs. Perquè a Buenos Aires les dimensions són estratosfèriques. D'un altre planeta.

I l'interès pels llibres, també. Sí, d'acord: les cues eternes es fan per obtenir signatures del que nosaltres en diríem autors mediàtics, però qui més qui menys s'emporta una part del pastís. La crisi és potent i els editors lamenten la caiguda de vendes, una tendència preocupant que volen mirar de revertir durant l'última setmana de fira, però no deixa de sorprendre que tanta, tantíssima gent - més d'un milió de visitants, poca broma- se senti atreta pel món editorial. Pels passadissos desfilen famílies, parelles i colles d'amics que miren i remenen llibres, per bé que no en comprin amb tanta alegria com en anys anteriors. La literatura com a fenomen de masses: un Sant Jordi que dura dinou dies. Un festival de festivals. S'hi fan alhora tants actes i tantes emissions de ràdio i tele que caldria un any sencer i el do de la ubiqüitat per poder assistir a tot arreu.

Resulta que aquest 2019, Barcelona és la ciutat convidada d'honor de la 45a edició de la Feria Internacional del Libro. Això no vol dir que el certamen giri al voltant de la presència barcelonina, ni de bon tros, però sí que es veu esquitxat per activitats, exposicions, recitals i espectacles diversos organitzats des de la capital catalana (han unit esforços l'Ajuntament de Barcelona, l'Institut Ramon Llull (<https://www.llull.cat/catala/home/index.cfm>) i la Generalitat, amb el suport dels governs andorrà, valencià i balear). A les trobades literàries, els creadors que han vingut de l'altra banda de l'Atlàntic interactuen amb els autors i lectors argentins. L'estand català no és el més visitat però és probablement el més bonic de la fira: dos-cents metres quadrats en ple pavelló groc (no en feu lectures estranyes, el color és casualitat) que, pel que fa al bon gust, deixen la marca Barcelona ben amunt.

"Somos unos llorones, por eso nos gusta el tango, y unos agrandados -admet l'Ezequiel, el conductor que ens ha recollit a l'aeroport a Najat El Hachmi, Raül Garrigasait i a mi mateixa-. Como dice un amigo español, para hacer negocio hay que comprar un argentino por lo que vale y venderlo por lo que dice que vale. Todos creemos ser Messi". L'Ezequiel, a qui en els darrers anys el sou se li ha multiplicat per tres i els impostos per vint-i-cinc, respon al prototip de l'argentí culte. "Leemos mucho, pero a la hora de votar hacemos las cosas mal".

Confesso que el meu coneixement de la narrativa i poesia argentines s'iniciava i gairebé s'acabava en Borges, Cortázar, Bioy Casares, Roberto Arlt, Ernesto Sábato, Silvina Ocampo, Ricardo Piglia i Alejandra Pizarnik. Vaig créixer amb la Mafalda de Quino i vaig traduir al català un parell d'àlbums de Maitena (malgrat que jo preferiria llegir-los en el *rioplatense* original). I sento devoció absoluta per les cròniques de Leila Guerriero. Però poca cosa més, fins fa quatre dies.

Gràcies als bons consells de l'escriptora i llibretera Silvana Vogt, abans de volar cap a Buenos Aires ja havia tastat la prosa d'Aurora Venturini, Selva Amada, Mariana Enríquez, Florencia del Campo i Samanta Schweblin. L'editor Alejandro Dardik em va fer afegir a la llista María Moreno, María Gainza, Vera Giacconi i Gabriela Cabezón Cámara. A l'aeroport i a l'avió em vaig enamorar de Pedro Mairal. I aquest principi de maig estic col·leccionant tants noms pendents (Sylvia Iparraguirre, Sylvia Molloy, Alejandra Kamiya, Marina Yuszczuk, Pola Oloixarac...) que em temo que a la tornada em faran pagar recàrrec per sobrepès. Sort que a l'Argentina els llibres estan lliures d'impostos. Un detall que diu molt.

En el sentit invers, els *porteños* tenen ara l'oportunitat de conèixer de tu a tu una setantena d'autors catalans, i cal confiar que l'efecte contagi vagi fent la resta. Aquesta és una inversió a mitjà i llarg termini, una cuina a foc lent. No és qüestió d'esperar-ne resultats d'un dia per l'altre. Haver començat a trencar barreres, a escurçar distàncies, ja és un gran què.

Un dels encerts de les xerrades que es fan entre les prestatgeries de fusta de l'estand barceloní és que hi participen autors catalans i argentins barrejats. Ni que sigui per cortesia, han procurat llegir-se els uns als altres: ergo, uns i altres s'han descobert mútuament. I el públic assistent ha pogut veure que el català és una llengua literària i no pas un caprici. "Escriure és un acte de llibertat i honestat amb mi mateixa, no em veig escrivint en castellà -explica (en castellà, això sí) Eva Baltasar-. *Permafrost* no l'he traduït jo, hauria estat incapaç de preservar la poètica del text". Silvana Vogt, nascuda a Morteros i veïna de Sant Just Desvern, revela que es va fer lectora voraç en català, i que quan es va posar a escriure *La mecànica de l'aigua* les veus dels personatges li van venir en la seva llengua d'adopció. Traduir la novel·la al castellà li va costar Déu i ajuda, perquè l'hauria escrit d'una altra manera. "Ara estic acabant una novel·la en argentí, però la meua llengua literària és el català".

La bibliotecària Carme Fenoll em fa cinc cèntims del projecte Desiderata, organitzat per Acció Cultural Espanyola, del qual n'és comissària: "Volem que els bibliotecaris tinguin visibilitat a les fires de llibres iberoamericanes. Ens hem estrenat amb Buenos Aires però la idea és anar a Colòmbia, a Guadalajara... He vingut amb quatre bibliotecaris amb compromís social i ens hem gastat 20.000 pesos cadascun en llibres que no tenen distribució a Espanya, per incorporar-los a les nostres biblioteques".

Flavia Company, escriptora catalana nascuda a Buenos Aires, participa en un debat sobre feminisme: "Per a mi el feminisme és consubstancial i inevitable. El feminisme és una filosofia de vida que pot adoptar qualsevol ésser humà, encara que sigui un home". A la mateixa taula rodona, Mariana Komiseroff explica que fa cinc anys a l'Argentina definir-se com a feminista estava mal vist.

Dissabte dedico el matí a les llibreries de vell del carrer Corrientes. Una llibretera m'alerta dels robatoris: "*Ni se te ocurra sacar el teléfono, son muy rápidos*". Hores més tard un taxista m'escombra la por: "*Andá tranquila. Sí que te pueden arrebatat el celular, pero carteristas hay en todos lados*".

A la tarda, Najat El Hachmi i Betina González conversen amb Juan Nadalini sobre l'enriquiment que suposa tenir una llengua materna i parlar-ne d'altres. Al cap d'una hora, en una taula sobre il·lustració, el dibuixant argentí Poly Bernatene pregunta a Rocío Bonilla si la seva parella l'ajuda a casa, i ella el renya amb raó perquè la pregunta està mal formulada. En un moment del debat, Jaume Copons s'adreça al públic: "Sabeu, oi, que ens van enviar la policia perquè vam anar a votar?". Si no ho sabien, ara ja sí. D'aquí a dos dies, Joan-Lluís Lluís dirà a l'auditori que l'únic remei perquè se salvi el català a la Catalunya Nord és la independència de Catalunya.

A la sala Jorge Luis Borges, Josep Prats dirigeix el Coro Trilce: ens regalen un viatge cantat a través de les cançons de Serrat. Agnès Prats llegeix un text en què Josep Pla recorda com es va aficionar a passejar per la muntanya de Montjuïc i, tot seguit, la coral enfila: "Pare, digueu-me què li han fet al riu que ja no canta...". Fa impressió sentir el català dalt d'un escenari, a onze mil quilòmetres. No em puc quedar fins al final del concert perquè a la mateixa hora, a la sala Rodolfo Walsh, parlen de Mercè Rodoreda. "És una autora que a Argentina hem llegit les dones feministes", afirma l'escriptora María Rosa Lojo, filla d'espanyols exiliats. Najat El Hachmi adverteix que els personatges femenins de Rodoreda tenen una mena de pulsio sàdica: "No són només víctimes, poden fer mal als altres".

A Buenos Aires és tardor. Cauen les fulles dels plàtans que, també aquí, poblen els carrers. En una emissora de ràdio diuen que el maig és un bon mes per menjar mandarines asseguts al sol. La cap de comunicació de la fira, Luciana Weiss, no té temps de seure ni per agafar aire. Anna Monge, del Ramon Llull, que fa mans i mànigues per tenir-ho tot controlat, li demana si necessita res. "*Vacaciones*", respon la Luciana. Ens explica que dissabte es van fer cinc grans actes de més de mil persones i sis signatures de firmes de més de dues mil persones cada una. Em marejo.

Soc a l'estand de Barcelona amb Maria Barbal, Joan-Lluís Lluís i Antoni Vidal Ferrando. Se'ns acosta un senyor a preguntar-nos quin dia vindrà l'escriptora Paola Rossi. Desxifro no sé com que es refereix a Pilar Rahola. S'apunta el dia i l'hora i se'n va. Aquest bon home es perdrà una xerrada preciosa sobre els creadors de la perifèria, en què el mallorquí Vidal Ferrando es posarà el públic a la butxaca i fins i tot els arrencarà un parell d'aplaudiments espontanis. "No hem d'escriure mai al marge dels grans mestres -diu el de Santanyí-. Les altres perifèries no em fan cap por". Els seus mestres van ser Bernat Vidal i Blai Bonet. Maria Barbal i Antoni Vidal Ferrando no havien coincidit mai, però han vingut en el mateix avió i aquests dies fan turisme plegats per Buenos Aires. Un matí van al Casal Català, l'endemà al Parque de la Memoria. Just després me'ls trobo a Libros del Pasaje (<https://www.librosdelpasaje.com.ar/>), una altra llibreria amb cafè que ja he convertit en casa.

Amb prou feines surto de Palermo, però a canvi puc dir que aquest barri l'estic coneixent pam a pam, grafit a grafit. Passant pel Centro Cultural de la Ciencia, sento un home que parla en valencià amb una nena. Són en Pau i la seva filla, la Laia. En Pau és químic, treballa com a investigador a la universitat, està casat amb una metgessa argentina. M'explica que ells encara tenen feines prou bones, però que les perspectives de futur són les que són. Potser hauran de fer un pensament i anar-se'n a viure a València.

A *Maniobras de evasión* (<http://www.librosdelasteroide.com/-maniobras-de-evasion>), Pedro Mairal escriu un text sobre la novel·la que no està escrivint, i jo començo a tenir remordiments pel turisme que no estic fent. He trepitjat la Plaza de Mayo i l'espectacular llibreria El Ateneo Grand Splendid (<https://turismo.buenosaires.gob.ar/es/atractivo/el-ateneo-grand-splendid>), un antic teatre reconvertit en botiga de llibres on els turistes es fan *selfies*, però veig a venir que marxaré de la capital argentina sense haver vist no sé quants llocs emblemàtics. "Per als europeus, res de Buenos Aires és imprescindible -em consola Silvana Vogt-. Paga la pena que t'apropis al Río de la Plata, per veure un riu que no s'acaba. I que et perdis pels boscos de Palermo. A part de les llibreries, Buenos Aires és sobretot el paisatge urbà, la immensitat de la seva gent".

La gent que he saludat fins ara (i que m'han deixat cada vegada fent un petó a l'aire, perquè ells en fan un en lloc de dos) és d'allò més amable. I d'allò més llegida. Val a dir que citen Borges tant com citen Messi. Esmenten l'escriptor, de qui es commemoren els 120 anys del naixement, fins i tot per desmarcar-se'n, com fa Mariano Quirós (*Resistencia*, 1979): "*Me crié viendo dibujos animados. «Robotech» fue incluso más determinante en mi vida que Borges*". Quirós diu que volia ser músic de rock fins que va llegir Rodrigo Fresán i Juan Forn: llavors va decidir fer-se escriptor. Això em recorda que Silvana Vogt va emigrar a Catalunya perquè a l'Argentina no podia comprar llibres de Fresán, que viu a Barcelona. La Silvana va trobar la música de la novel·la que volia escriure llegint *El mar* de Blai Bonet, un dels grans mestres d'Antoni Vidal Ferrando. De cop em sembla que tot lliga, que els vincles entre els creadors d'aquí i d'allà es fan sols. Les tretze hores i mitja d'avió no ens les estalvia ningú, però vull creure que Barcelona i Buenos Aires, d'ençà d'aquesta tardor que és la nostra primavera, estan una mica més a prop.

Fotos: Eva Piquer

p.p1 {margin: 0.0px 0.0px 0.0px 0.0px; font: 11.0px 'Helvetica Neue'; color: #000000; -webkit-text-stroke: #000000}
span.s1 {font-kerning: none}